

3

billiga

Kappor

från

6 Kr.

Dräkter 19 kr.

och högre. Dräkt av ylle-tweed med crêpe de chine-blus 29 kr. m. fl.

RÄVBOA fr 15 kr.

PÄLS- SCARVS

sista nytt,
extra
billigt!

Jumpers,
ylle
spets
etc.

Klänningar fr. 1.90

D:o i bomullsmusslin	2.45
Tvättsidensklänn.	10.50
Tennis- o. segelkl.	6.75
Fruklänn., mussl., storl. 44-52	10.50
Charmeuseklänn. fr.	14.50
D:o m. bolerojacka	22.-
Shantungklänn. med jacka
(prickig o. blomm.)	29.-

Maroccolin-k.-sidensklänn.
med bolerojacka 34 kr.

Jacka 12 kr.

o. prima ylletyg.
JACKOR av mockaim.
och lita skinn, nappa,
förl., leopardin, etc.

Blusar 2.90

I modern trika-
vävnad
D:o i jackmodell m.
metallknappar .. 3.50
Kjolar, 80 cm., fr. 2.50
Hängstekjol, ylle
fr. 15 kr.

För sommarnöjet:

Kompléer

(lång kappa o. klänning)
av sommartyg eller
jersey-tricot

Nu: 29 och 34 kr.

NR 48 MARS 1992.

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER 1991 - 1992.

ARNE RÅDBERG, Ripv. 17,	ordf.	401 80
HASSE BJÖRKENFELDT, Olivehill	v.ordf.	401 87
STIG GRÖNDAHL, Alrotsv. 2	kassör	400 80
KERSTIN SJÖDAHL, Våmfjärden	sekr.	407 68
ANN-SOFI WIDMARK, Strömmadalstv.7	ledamot	413 34
SIGVARD LÖNNQUIST, G:la Fågelbrov.1	hed.-led.	401 45
MONICA OHLSSON	suppleant	405 67
BRITT-MARIE LANTZ	"	406 15
MADELEINE PAULSEN	"	407 70
ANNIKA + TORBJÖRN LILLIENWALL	"	405 21
HASSE LINDSTRÖM	revisor	405 52
ROLF RÅDBERG	"	407 61
ULLA JONSSON	suppl.	405 52
EDGAR PETERSSON	valber.	412 74
BENGT BERG	"	404 41

MEDLEMSAVGIFTEN FÖR VUXEN 60:- KR PER ÅR.
BARN OCH UNGDOM UNDER 15 ÅR 10:- kr per år.

POSTGIRO 98 57 43 - 4.
STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING

Författarna är själva ansvariga för det skrivna.

Plocka gärna material ur tidningen. men var snäll ange källan.

Material till tidningen sändes till:
Gudrun Gröndahl, Alrotsv. 2, 139 00 Värmdö
telefon 0766 - 400 80.

Ordföranden har ordet

Hej!

Nu har snart vintern avverkats
och våren börjar närma sig med
stormsteg.

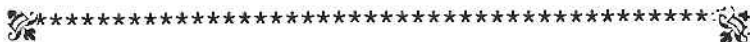
Årsmötet börjar även det närma
sig och mer om detta går att läsa
i tidningen.

Under hösten har det varit öppet
hus i Stockstugan och det blev så
populärt att det kommer att vara
öppet hus även under våren.

Trevlig vår.

Arne Rådberg

Å R S M Ö T E .

L O K A L

S T O C K S T U G A N

T I D

4 APRIL KLOCKAN 1800

EFTER SEDVANLIGA ÅRSMÖTESFÖRHÄNDLINGAR
 ÄR DEN SOM VILL, VÄLKOMMEN ATT STANNA
 KVAR OCH ÄTA ÄRTSOPPA TILL SJÄLVKOST-
 NADSPRIS. VI ÄR TACKSAMMA OM DU RINGER I
 FÖRVÄG OCH MEDDELAR OM DU VILL STANNA
 SÅ VI VET HUR MYCKET SOPPA VI SKALL
 GÖRA IORDNING.

① RING TILL STICKAN 400 80.

SENAST 30 MARS

V Ä L K O M M E N !

DAGORDNING VID ÅRSMÖTE 1992.

- 1 Mötets öppnande
- 2 Val av ordförande och sekreterare för mötet.
- 3 Fråga om mötet stadgeenligt utlysts.
- 4 Val av 2 justeringsmän.
- 5 Verksamhetsberättelse.
- 6 Revisionsberättelse
- 7 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen.
- 8 Val av ordförande för kommande verksamhetsår.
- 9 Val av 2 styrelseledamöter på 2 år + 2 suppleanter på vardera två år.
- 10 Val av 2 revisorer och en suppleant.
- 11 Val av ledamöter i valberedningen.
- 12 Val av festkommitté.
- 13 Fastställande av årsavgift 1993.
- 14 Behandling av motioner och ärenden styrelsen hänskjutit till årsmötet.
- 15 Övriga frågor.
- 16 Mötet avslutas.

Ledamöter vars mandattid går ut 1992 är:
Hasse Björkenfeldt och Ann-Sofi Widmark.

Suppleanter vars mandattid går ut är:
Madeleine Paulsen och familjen Lillienwall.

Valberedningen Edgar telefon 412 74 och Bengt 404 41 är tacksamma för namnförslag snarast möjligt.

BALANS- OCH RESULTATRÄKNING 1991

Ingående balans 1/1 -91.

Tillgångar:		Skulder:	
Kontantkassa	1.177:50	Flyktinghjälpfond	3.866:60
Postgiro	2.731:65	Folkets husfond	1.345:-
Bank	75.212:-	Forskningsfond	7.000:-
Utestående fordran	150:-	Herbygdssfond	50.000:-
	<u>79.271:15</u>	Ungdomsfond	9.986:70
Avgår leveran-		Leverantörskuld	4.227:50
törskuld	1.850:-		
" vinst	151:50	Vinst	843:85
			<u>843:85</u>
Summa tillgångar	77.269:65	Summa skulder	77.269:65

Utgående balans 31/12 -91.

Tillgångar:		Skulder:	
Kontantkassa	2.993:-	Flyktinghjälpfond	3.866:60
Postgiro	8.722:-	Folkets husfond	1.345:-
Bank	86.846:-	Forskningsfond	10.000:-
Utestående fordran	150:-	Herbygdssfond	61.000:-
	<u>98.711:-</u>	Ungdomsfond	9.986:70
Avgår leveran-		Upplupen	
törskuld	4.227:50	skuld	4.797:30
Avgår vinst	843:85		
Avgår fondmedel	2.052:50		90.995:60
		Vinst	591:55
			<u>591:55</u>
Summa tillgångar	91.587:15	Summa skulder	91.587:15

Resultaträkning.

Intäkter:		Kostnader:	
Medlemsavgifter	16.475:-	Administration	14.262:50
Bidrag	27.100:-	porto, telefon	
Försäljning	32.541:-	Försäkringar	4.315:-
servering		avgifter, arvoden	
Hyror	3.950:-	Aktiviteter	4.841:10
Gåvor	1.625:-	ungd.-verksamhet	
Ränteintäkter	6.989:65	Försäljning	18.123:50
Övriga intäkter	2.316:90	servering	
Summa intäkter	90.997:55	Hembygdsvårskning	3.621:60
		Inventarier	5.856:20
		Stockstugan	16.754:40
		Hembygdstomben	1.223:-
		Övriga kostnader	2.761:40
		Upplupen skuld	
		./. fordran	4.647:30
		Fonderade medel	14.000:-
		Vinst	591:55
		Summa kostnader	90.997:55

januari 1992

Stig Grändahl

oooooooooooo0000oooooooooooo
 oooooo
 ooo

Verksamhetsberättelse 1991-1992

Styrelsen har bestått av

Ordf. Arne Rådberg
 V. ordförande Hasse Björkenfeldt
 Kassör Stig Gröndahl
 Sekreterare Kerstin Sjödahl
 Ledamot Ann-Sofi Widmark
 Hedersledamot Sigvard Lönnqvist
 Suppleanter: Monica Ohlsson, Britt-Marie Lantz,
 Madeleine Paulsen, Annika Lillienwall

Revisorer: Hasse Lindström, Rolf Rådberg
 Suppleant: Ulla Jonsson

Valberedning: Edgar Pettersson och Bengt Berg

Redaktör: Gudrun Gröndahl

Museigrupp: Britt-Marie O, Monica O.
 Dokumentation: Britt-Marie O, Monica O, Gudrun G.
 Sigvard L.
 Pyssselgrupp: Britt-Marie O, Monica O, Annika L,
 Birgitta R, Gudrun G, Annika Biberg, m.fl.
 Valborgskommitten: Henrik Lantz, Anna Olsson,
 Viola Carlsson, Britt-Marie Lantz.
 Strömmadags kommittén: Ann-Sofie W, Annika L,
 Gudrun G, Britt-Marie O, m.fl.
 Sommarknadskommittén: Monica O, Ann-Sofie W,
 Kerstin S, Annika L, Gudrun G. m.fl
 Julmarknadskommitté: Britt-Marie O, Monika O,
 Ann-Sofie W, Annika L, Gudrun G, Birgitta R,
 Annika Biberg.

Vi är representerade i Värmdö Hembygdsråd

Föreningen har utöver löpande erforderliga samråd
 under året haft 10 st protokollförda möten

Tidskrift nr 45,46,47,48 har givits ut under året

30/4	Valborgsfirande
25-26/5	Försäljning på skansens 100 års jubileum
23/6	Strömma dagen
14/7	Representation under invigningen av Fågelbro golfbana
3/8	Sommarmarknad
19/9	Planeringsdag
26-27/10	Representation på en kurs hur man bevarar gamla tyger
26/11	Johnny Sundqvist berättar om Lybska Swan
8/12	Julmarknad

Under året har Strömma Hit och Lek haft lekträffar
måndagar på kanaltomten.

Under Våren och hösten har tisdagar varit
arbetskvällar i Muséet.

Dokumentation av våra föremål, samt ett flertal
studiecirkelar har pågått varje vecka under året.

Samlingslokalen har varit flitigt uthyrd till
vägföreningar båtklubbar m.m.

Det har varit öppet hus i Stockstugan tisdagkvällar
samt onsdagsförmiddagar. Där Sigvard och Gudrun
har skött de flesta guidningarna med många besökare

Löpande underhåll av Stockstugan har Sigvard.
Lönnqvist skött om.

Styrelsen framför sitt varma tack till alla som
genom personligt arbete, gåvor eller på annat
sätt stött föreningen under arbetsåret.

Arne Rådberg Hasse Björkenfeldt Stig Gröndahl

Kerstin Sjö Dahl Ann-sofie Widmark

V A L B Ö R G S M Ä S S O A F T O N

FIRAS SOM VANLIGT NERE PÅ
 KANALTOMTEN.

VI SAMLAS KLOCKAN 1900 FÖR ATT
 HINNA SMÄPRATA GRANNAR EMELLAN
 INNAN BRASAN TÄNDS KLOCKAN 2000.

FYRVERKERI, KAFFESERVERING, LÖTTERI

V Ä L K O M M E N !

T I L L S A L U .

Trevliga småpresenter finns till
 salu i vår försäljningshörna.
 Gynna föreningen genom att då och då
 göra inköp där.

All behållning går oavkortat
 till föreningen.

Ring 400 80 eller något annat
 telefonnummer som Du hittar på
 sid.2 så hjälper vi till.

TACK PÅ FÖRHAND!

 *
 * BYTES OCH SÄLJES! *
 * * * * *

Har Du något Du vill sälja eller
 byta?

Begagnat eller nytt?

Eller Du kanske har tjänster att
 sälja eller efterlysa?

Prylar - barnvakt - blomvattning
 hundvakt - städning m.m.

Sätt in en rad i tidningen.
 Kostnadsfritt för våra medlemmar.

Ring 400 80.

 *
 * **I D É - S P R U T O R !** *
 * * * * *

S E H I T !

FÖRENINGEN BEHÖVER ER!

KONTAKTA OSS FÖR VIDARE

INFORMATION!

Telefonnummer finns på sid. 2.

RENOVERING AV BÖCKER OCH DOKUMENT.

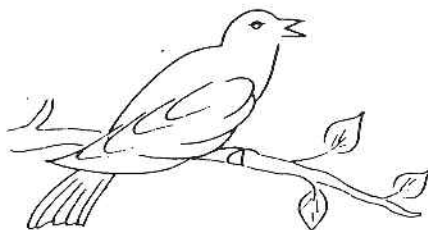
Konservator Manne Dahlstedt, Krigsarkivet, delar med sig av sin kunskap och ger tips till intresserade.

Lördagen den 25 april kl. 900 - 1200.

Pris 50:- inkl. kaffe.

Anmälan till Stockholms läns hembygdsförbund,
Kjell Nilsson telefon 08 - 618 88 80.

oooooooooooo

G R A T T I S

När Värmdö kommuns Kulturstipendium för år 1991 delades ut, gick inte mindre än tre hederspriser till hembygdsrörelsens duktiga och idoga skara. Det var Doris och Harry Andersson + Walter Krasse som fick var sitt hederspris med diplom, för sitt mångåriga och hängivna arbete som de lagt ned på, att tillsammans med många andra, göra Skärgårdsmuseet till vad det är idag. Ett mönstermuseum. Det är en fröjd att göra ett besök där. Passa på i sommar om Du ännu inte varit där.

STEGET IN I VUXENVÄRLDEN.

Många av de som är i min ålder eller äldre, minns säkert hur det kändes. Gränsen gick vid konfirmationen. På landsbygden hade man uppnått den höga åldern av 14 år. Nu var det tillåtet att permanenta håret, krusigt och fint. Man fick helt plötsligt bära "damkläder". För pojkar gällde motsvarande - långbyxor, kostym och hatt.

Den första permanenten var spännande. Hårfrisörskan på min ort var "Vera på posten". Hon skötte även post och bank.

Nu fick man komma in på hennes privata regioner. Storögt och pirrigt minns jag att det kändes. Jämnåriga hade ju berättat. Och allt trodde jag naturligtvis på.

Efter hårtvätt och klippning kom attiraljerna fram. Med iskalla fingrar placerades isolerande gummiplattor och sen spolar av metall ovanpå. Det vägde "kilon" upplevde jag, ängslig att det nedtyngda huvudet skulle tippa över. När alla spolar var placerade, rullades en stor apparat med massor av sladdar och klämmor som klämdes fast över spolarna. Och så kopplades det elektriska på.

Efter en, som jag tyckte, evighet, var det så dags att avbryta det hela, plocka bort spolar och skölja. Sen skulle håret återigen rullas upp för "ondulering" och torkas. Hela proceduren tog drygt 4 timmar och jag vill minnas att jag betalade 12:- kr för det hela. Men då skulle det också hålla ett helt år, lovade hon.

Damer! Se hit

Permanent fr. 10 kr. för kort tid! Allt inberäknat, endast yrkeskicklig pers.

**Damfrisering
Parislette**

med rymliga, moderna lokaler och årets sist utkomna, riskfria permanentmaskin och torkapparater. 7 mån. garanti lämnas. 10 lock. 5 kr. Mångårig utländsk praktik. Obs! Götgat. 7. II (nära Slussen). S. 31 25.

10kr. Reklam-Permanent 10kr.

denna vecka, smärtfri behandling, yrkeskicklig personal. Tegnérgatan 10, I. Vasa 230 45 (2:dra huset fr. Sveavägen).

Permanent

denna månad av yrkesmän med mångårig praktik. **10 kr.**

Götgat. 21, I, (Centralv.-k.) S. 55 60.

Krusig och vacker gick jag , med lätta steg därifrån.
 Det hade varit en pärs men jag överlevde ju. Gissar
 att spegeln användes flitigt när jag kom hem. Jag
 minns inte säkert. Men jag kommer ihåg, att jag
 upplevde det som om jag helt plötsligt hade fått så
 "mycket" hår.

Guðrun

Tidningsurklipp och framsidan är tagna ur DN 1932.

STRÖMMA HIT OCH LEK

FORTSÄTTER ÄVEN DENNA TERMIN. VI SOM HAR BARN
 ELLER DAGBARN MELLAN 0 - 6 ÅR TRÄFFAS VARJE
 MÅNDAG PÅ KANALTOMTEN 9.45 - 11.15. VID
 DÅLIGT VÄDER ÄR VI I STOCKSTUGAN.

KOSTNADEN ÄR 30:- KR PER BARN ÖVER 1 ÅR.

VERKSAMHETEN ÄR TILL FÖR ER SOM ÄR MEDLEMMAR
 I HEMBYGDSFÖRENINGEN OCH SOM BOR I STRÖMMA.

VID EVENTUELLA FRÅGOR, RING ANN-SOFI WIDMARK
 TELEFON 413 34.

T A C K
.....

GUN BORGSTJERNA, Älvsala Gård, som skänkt ett stort antal böcker, både för arkivering och för utlåning. Fler av dem är från mitten och slutet av 1800-talet.

AXEL OCH SVEA VAHLSTRÖM för fina böcker bl.a. några av Lappmarks-doktorn.

EVERT HOLMÉN, som skänkt gamla skomakarverktyg. Fina grejer som vi saknat förut.

KRISTER JONSSON, Didriksdal, som tagit tillvara gamla skrifter som han hittat vid rivning av sitt hus. De har tillhört fam. Vinberg.

BENGT BERG som tagit tillvara en DN från 1932. Hittat vid ombyggnad av hus ute på Lillströmsudd.

NENNE BACKMAN som målat och skänkt en inramad tavla till föreningen för utlottning. Motiv från Nyvarp.

ULLA OCH STURE JONSSON som vid flyttning från Vreten, passar på att skänka bl.a. en väggklocka, våffeljärn m.m.

BERTIL ANDERSSON, Bergviks Gård, som skänkt ett par gamla löparskidor.

T A C K
.....

ALLA - som under året skänkt kontanta medel eller bjudit tid och krafter till frivilligt arbete för föreningen under året.

UTAN ER HJÄLP STANNAR
STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING!

oooooOOOooooo

ÖPPNA FÖNSTER OCH DÖRRAR!
DOM SKJUTER VID TORSBORG!

Skärgårdsförsvaret övertogs 1902 av nyuppsatta Vaxholms kustartilleriregemente (KA 1). Efter nära 90 år som självständig enhet förvandlades regementet till en del av Ostkustens marinkommando med stabplats i sömrländska Tullinge långt från kust och skärgård.

Vaxholm och fästningen (Atlantis förlag) är en i förändringens tid påpassligt utgiven bok, sammanställd av Föreningen Vaxholms Fästnings Musei Vänner. I sakkunniga, populärt hållna artiklar, generöst illustrerade med unikt bildmaterial, skildras skärgårdsförsvarets och stadens historia från äldsta tid till våra dagar av Mauritz Ljungberg, Lars Wigren, Eric Jarneberg, Åke Janhem m.fl.

Intresse för skärgårdsförsvaret fanns redan på 1400-talet, men först Gustav Vasa gjorde slag i saken. Han förstod platsens strategiska läge för försvaret av Stockholm mot fientliga angrepp utifrån havet, såg till att den lilla holmen mellan Vaxön och Rindön befästes med ett blockhus, att sunden spärrades med bomstängsel och att bevakningen tidvis sköttes av "duktige bysseskyttar".

Från denna oansenliga början går genom seklerna vägen till de längst ut i skärgården belägna försvarsanordningarna. För sin tid viktiga etappmål var fästningen som ersatte blockhuset, Fredriksborgs imponerande torn vid Oxdjupet och sedermera Oscar-Fredriksborgs mäktiga anläggning med grovt artilleri och torpedbatteri.

Försvarslinje längre ut.

Efter första världskriget flyttades försvaret längre ut i skärgården, befästningar uppfördes bl.a. på Siarö, Lagnö, Ängsholmen och Kvarnholmen. Vid Torsberg på Värmdö placerades kustartilleriets grövsta pjäser någonsin, 30,5 cm haubitser, och som ung "kustare" fick man veta, att när skjutövningar kungjordes skyndade även långt ifrån boende att öppna dörrar och fönster och haka ner allt av värde från väggarna. Först 1940 återställdes friden då pjäserna flyttades ut i havsbandet.

Nuvarande Kastellet började byggas 1833 på den raserade fästningens plats. Nu tog man i ordentligt, yttermurarna mäter dryga två meter, 30 000 tuktade granitblock gick åt och när fästningen 30 år senare stod färdig bestyckades den med mer än 150 kanoner. En betryggande försvarsanläggning kan man tycka, men något hade hänt vid fästningsbyggets slutfas. Artilleripjäsernas slätborrade eldrör började ersättas av räfflade, som fick projektilen att rotera, gav högre hastighet och större genomslagskraft. Det påstods att inte ens tjocka granitmurar längre stod säkra. Gällde detta också Kastellet?

Svaret dröjde, först sensommaren 1872 stundade sanningens ögonblick. Från pansarbåten Hildur besköts Kastellet med 24 cm räfflat artilleri och redan andra skottet slog hål i den drygt två meter tjocka muren, bröt igenom en innervägg och krossade en kamin, innan berggrunden hejdade vidare framfart. Kastellet som 10 år tidigare varit landets modernaste fästning höll inte måttet, de murade fästningarnas tid var ute.

Revelj och taptot.

En lättsammare sida av det militära var musiklivet inom regementet. När kustartilleriet bildades bestämdes att 12 hornblåsare och en musikdirektör behövdes för att täcka behovet av signalblåsning inom regementet. Signalerna var många fast mest ihågkomna av generationer "kustare" är nog reveljen och taptot. för egen del minns jag helst taptots fridsamma toner framförda av någon spinkig musikelev som ibland blåste hellre än bra. Till taptot har soldat-humorn satt den här texten:

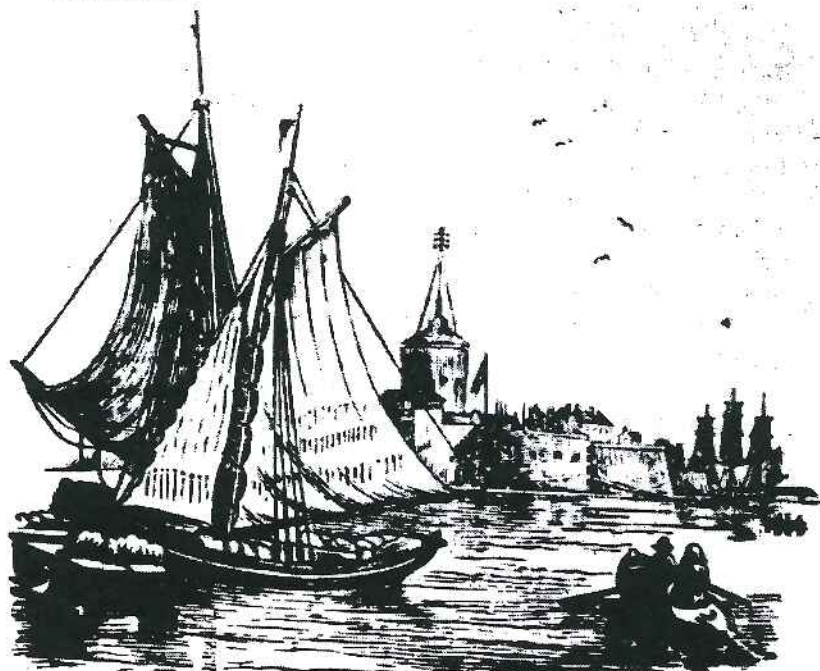
När solen går och sänker sig
då går jag in och lägger mej,
.godnatt, godnatt, godnatt.

Ur detta ensidiga blåsande utvecklades under dugliga musikedirektörer ett med åren allt rikare varierat musikliv. Alltifrån taktfast marschmusik till stämmningsfulla framträdanden i kyrkor, från underhållningsmusik till dans- och biografmusik. Musikkårens popularitet växte och ledde till långa engagemang på Berns och Gröna Lund. Men 1957 fick musikedirektören sänka taktpinnen, instrumenten tystnade, musikkåren upplöstes. Den hade gjort sitt, "utgick ur organisationen" som det hette.

Eric Jarneberg, regementschef på 1970-talet, bjuder läsaren på promenad i sitt gamla revir, kasernområdet vid Oscar-Fredriksborg. Han konstaterar att det ibland är svårt att känna igen sig, så mycket har förändrats i takt med tidens krav. Glädjande nog har gamla matsalen i backen mot sjön klarat rivningsvågen. Visserligen degraderad till förråd men ändå ett monument över oräkneliga tallrikar närande ärtsoppa som där backats ut till matfriska "kustare".

Värmdöbor i handklovar.

Lars Wigren berättar om Vaxholms guldålder. Om tiden då driftiga affärsmän etablerade handels-
hus, omfattande fästningsarbeten gav ökad sys-
selsättning, ångbåtarna bröt isoleringen, be-
folkningen växte, sommargäster började göra sig
hemmastadda och Hamngatan blev stans pulsåder.
Kärvare var det när Gustav Vasa fastställde att
här behövdes en civil "fleck", ett samhälle för
fästningens behov av förnödenheter och tjänster.
Det gick så trögt att makthavarna förstärkte
sitt myndighetsspråk med handklovar för att få
fattigt folk från Värmdö, Riala, Ryd, Åker,
Länna, Frötuna och Vätö att röra sig i önskad
riktning.

Det nuvarande Kastellet under byggnad. Gamla
tornet ännu kvar och krönt av optiska telegra-
fen. Bilden från 1840-talet.

Dagens Vaxholm är en välordnad och trivsamt småstad, som trots sentida växtvärk bevarat mycket av idyll. Uppe vid Storstugan erinrar minnesstenen om Vaxö läger, den gamla exercisplatsen, och i andra änden av stan, vid Hamngatans slut, möter ögat Kastellets grå murverk. Så är det, militären har alltid satt sin prägel på stan, men det har inte stört balansen, det civila och militära har oftast gått hand i hand.

Kastellet rymmer idag inga försvarshemligheter men har sedan 1964 ett stort och uppmärksammat museum, som visar skärgårdsförsvarets utveckling alltifrån Gustav Vasas dagar till vår egen tid. Ett besök är ett utmärkt komplement till bokens texter och bilder.

Eric Thorin

YRKESSJUKDOMAR.

.....

Tänk om en aktör led av mask.
 Auktionsförrättaren fick slag.
 Sotaren fick fallandesot.
 Dykare " vattuskräck
 Dödgravare benröta
 Fiolspelare tarmvred
 Fyrverkare uppkastning
 Garvare hudlöshet
 Grönsaksodlare dille
 Korvtillverkare förstoppning
 Kaffekäring koppepidemi
 Neger svartsjuk
 Optiker kikhosta
 Präst mässling
 Smed Hjärnblödning.

Glad Påsk

STRÖMMA - DAGEN .

SÖNDAGEN DEN 21 JUNI KLOCKAN 1100 - 1500.

PLATS: STOCKSTUGAN
G:la Fågelbrovägen 1

VI INLEDER DAGEN MED ATT HÄLSA
VÄRMDÖ KYRKA VÄLKOMMEN
TILL ATT LEDA EN BYGUDSTJÄNST.

DÄREFTER STARTAR
MARKNAD MED SERVERING, UNDER-
HÅLLNING; FÄRSÄLJNING, LÖTTERIER
OCH MYCKET ANNAT.

OCH SOM VANLIGT KAN VI HÄLSA
DURSPELARNA VÄLKOMNA.

Fågelbro Skola

I år är det 150 år sedan folkskolestadgan trädde i kraft. Den medförde bl.a. obligatorisk skolgång för barn som fyllt nio år. I Värmdö moderförsamling fanns då redan en fast skola. Den låg, och ligger fortfarande vid kyrkan.

Folkskolestadgan utkom 18 juni 1842. I Wermdö sockenstämma, som hölls i januari 1843, beslöt man att upprätta två ambulatoriska skolor. En skola för den norra delen av församlingen och en för den södra. Till den södra delen hörde Fågelbro. Tyvärr finns inga journaler bevarade från den södra delen.

Efter ett idogt letande i Uppsala landsarkiv fann jag en del anteckningar som visar att Skolmästaren Petter Gustaf Pettersson tjänstgjorde i den södra ambulerande skolan och även i den "flyttande folkskolan" i Fågelbro, Brevik, Bullandö och i skärgården. Det finns inga årtal antecknade, men i husförhörslängden från 1851 har prästen antecknat att ambulatoriska skolmästaren P.G.Pettersson bodde på Didriksdal. Han kom från Överby, och flyttade redan året efter till Aspvik.

Man får väl förmoda att han åren däromkring undervisade barnen på Fågelbro och kanske även på Brevik. P.G.Pettersson var född 15 sept. 1822 i Calmar. Den ambulatoriska skolan hade vid den här tiden sin lokal i bl.a. Norrvik. Man använde sig då av det östra rummet. Elsa Henning, som bor i torpet har berättat att hennes farfar lärde sig läsa och skriva i det rummet.

År 1858 beslöt man att bygga en fast skola i Fågelbro.

Av någon anledning tillhörde småskolan så sent som 1866 fortfarande den södra ambulerande skolan. De äldre barnen fick gå i den "flyttande folkskolan", där P.G.Pettersson fortfarande undervisade, nu som ordinarie lärare.

År 1874 blev tydligen Fågelbro småskola fast skola och barnen undervisades av lärarinnan Erika Mellholm.

Hon var född 1805 och gift med drängen Anders Mellholm på Brevik. Erika Mellholm hade under många år bedrivit byskola i sitt hem först i Tuna och sedan i Brevik. Att hon var en bra lärarinna kan man förstå av nedanstående intyg undertecknat av Gustaf Ehrenfrid Silfverhjelm på Fågelbro.

Att Enkan Erika Melholm på undertecknads anmodan i samråd med Skolrådets Ordförande blifvit antagen till småskollärarinna vid Fogelbro med underlydande och angränsande ortens barn att meddela förberedande undervisning och att hon åtnjuter i årlig aflöning äfven för detta år kontant 40 kronor och husrum med vedbrand, uppskattat minst till 50 kronor samt att hon med nit och villighet fullgjort sitt åtagande, får jag härmed intyga.

*Fogelbro den 10 juli 1874
G.E. Silfverhjelm*

Erika Mellholm stannade i Fågelbro fram till 1877, och måste då ha varit 72 år. Vid den här tiden hade Wermdö skoldistrikt 3.870 innevånare.

En ny lärarinna kom till skolan 1877. Hon hette Anna Blomqvist, hon stannade endast ett år. Nästa lärarinna kom 1878 och hette Sofia Carlsson. 1879 kom Gustava Hellman.

År 1880 kallades skolan Fågelbro mindre skola och lärarinnan hette Klara Franzen.

Hilda Sandberg hette nästa lärarinna. Hon kom 1881 men flyttade redan 1884, men kom tillbaka igen 1889.

Problem med skolledningen

Nästa lärarinna blev Anna Frane. Hon var född i Ingatorp, Alsta den 21/1 1857. Anne Frane hade tydligen problem med skolledningen. Hon hade inspektören lite på sin sida, som framgår av följande brev, som skickats till skolrådet i Värmdö.

Till ordförande i Wermö skolråd Herr kyrkoherde S.J.Kallberg.

B.B.

Tacksam för meddelande angående folkskollärarinnan Frane, skyndar jag nu, sedan jag mottagit en skrivelse i samma ämne från patron Silfverhjelms att svara därå.

Jag vände mig nämligen efter mottagandet af A.Franes bref till honom med begäran om upplysningar ang. dels lärarinnans förhållande, dels hennes aflöning. Såsom Fogelbro skolas tillsyningsman ansåg jag honom böra väl känna skolan, dertill har han ju och med skolans ekonomi att skaffa.

Rörande lärarinnan är hans tanke att hon är "en rätt-skaffens, men häftig människa, nitisk, pliktrogen och intresserad för skolan".

Rörande aflöningen upplyser han, att hon istället för kofoder har en fjerdedels kannan södt mjölk om dagen, och att uti de af henne lyftade 610 kr, 50 kr (ränta å en hans mors donationer) utgöra bidrag till lön, därför att hon om söndagarna skall läsa predikan för folket.

Då i annonsen om tjänsten det lär hafva stått "lön efter lag", och, utan 600 kr, husrum, vedbrand och kofoder in natura eller löst enligt Kungl. kungörelse af 5/6 1885

års conditio () () för utfående af statsbidraget, får jag vördsamt anhålla, att skolrådet ville lägga denna fråga i öfvervägande och tillse att lärarinnan får sina lagliga rättigheter till fullo.

Det vore ju ledsamt om hon skulle anställa några officiella klagomål.

Och klart är ju att 1/4 kanna mjölk om dagen ej kan tillsammans utgöra värdet af "kofodret", hur högt man än må taxera mjölken. Hon har naturligtvis ock rätt, att om hon så vill, fordra denna löneförmån in natura = (koföda) eller ock om "hinder eller svårighet etc. därför ()" i penningar.

Hvad de 50 kr angår, som utgår från Fogelbro, beror det väl på, om de äro gifna åt församlingen till hjälp att aflöna Fogelbros lärarinna, eller om de äro gifna för att utgöra ett plus i lönen för det plus i arbetet, som predikoläsningen utgör. Denna kan naturligtvis komma till stånd enbart på den fria öfverenskommelsens väg.

Det å skolrådets vägnar utgifna tjänstgöringsbetyget röjer (såsom mig synes) hos pluraliteten af Wermdö skolråd en mycket olika uppfattning af hennes person och verksamhet än den herr Silfverhjelms och de pastorer och skolråd, under hvilka hon förut tjänstgjort.

Jag kan ej annat än på det lifligaste beklaga, att hon genom sitt uppförande vid vårexamen och det mindre goda resultat som höstexamen utvisade, gjort sig förtjent af ett så dåligt (och för sökande af ny befattning) betyg.

Hennes uppförande var ju oförsvärligt, men ang. resultatet af arbetet tillåter jag mig påpeka flera förmildrande omständigheter

Att undervisa 25 barn på skolans alla stadier samtidigt är svårare än att undervisa de som stå på ungefär samma ståndpunkt. Ojemn skolgång, kort och genom flyttningar afbruten skoltid äro ock omständigheter som ej böra förbises vid bedömandet af en skolas arbete.

Tjänstgöringsbetyg äro ju skolrådets och icke inspektörens sak. Jag har sålunda ingen vare sig lust eller befogenhet att söka ändra ett skolråds beslut härutinnan.

Men nog synes det mig godt och eftersträfvansvärdt om Fr. Frane genom ökade ansträngningar och bemödanden kunde förvärfva sig ett mer rekommenderande betyg, så att hon kunde söka och erhålla annan plats.

Dertill har jag i min skrifvelse, som afgår samtidigt med denna uppmanat henne, jag har ock upplyst henne om hennes misstag i fråga om beräkning af skoltiden (8 kal:mån:r äro = 34 1/2 veckor), och påpekat hennes skyldigheter gent mot skolrådets både ordförande och ledamöter.

I händelse hon önskar och begär det, kan hon af mig erhålla intyg huru jag fann skolan vid inspektionen.

Genom noggranna anteckningar - äfven öfver behandlingen af hvarje läroämne, som vid inspektionen förekommer - är jag städse i tillfälle att kunna lemna sådana, om anhållan därom på grundade skäl göres.

Enköping 12/1 1888 Tillgifne

F.W. Åmark

Anna Frane klarade tydligen av vårterminen, men höstterminen blev besvärligare. Den 19 oktober 1888 hade Anna Frane fått nog. Hon skrev följande brev.

*Till respektive Skolrådet i Wermdö.
Då en plats bör enligt lag i god tid uppsägas för att i laga ordning kunna ånyo besättas, ber undertecknad att härmed få underrätta Skolrådet det platsen vid Fogelbro skola med denna termin är ledig.*

Fogelbro d. 19-10-1888

*Vördnadsfullt
Anna Frane.*

Den 27 mars 1889 flyttade Anna Frane till Nordamerika.

Nästa lärarinna heter Hilda Charlotta Wahlgren.

Det är samma lärarinna som var i skolan före Anna Frane. Hon är nu gift med Ernst Fredrik Wahlgren från Karlskrona. Hilda Charlotta var född i Stockholm 1854. Dom bodde tidigare i kanalltorpet vid Strömman, och hade fyra barn med dom klingande namnen Jaquette Maria Fredrika f.1885, Tilly Constance f.1888, Sally Axelina Elisabeth f.1892 samt Ernst Axel Fingal f. 1886 död 1893. Alla barnen var födda i Värmdö församling. I församlingsboken från 1900 är antecknat att "fröken Wahlgren" blivit änka.

Lång väg och sena kvällar för tio-åring

Vid en intervju med Elin Wideberg på Djuröhemmet framkom att fröken Wahlgren var en väldigt hård lärare.

Elin var född i Barndalstorpet och hade 7 km att gå till skolan där hon gick 6 år för fröken Wahlgren.

Elin berättar.

- Man var så rädd för fröken att man glömde läxan. Man kunde läxan som ett rinnande vatten på kvällen, men när man kom till skolan var allt som bortblåst. Det blev ofta kvarsitning, ibland ända till klockan 9 på kvällen. Sen fick man stryk innan man gick hem.

En kväll fick jag sitta kvar ensam. Jag tror att jag var i tioårsåldern. Det var skymning när jag skulle gå hem. När jag kom in i skogen vid Rådalen fick jag se 2 gubbar stå uppe på ett berg. Jag blev fruktansvärt rädd och sprang ända hem. Det var flera kilometer. Nästa dag fick jag veta att "gubbarna" var folk som var ute för att jaga morkullor.

Det fanns mycket barn i skolan vid den här tiden, därför beslöt man att bygga en folkskola. Den blev klar 1907.

Den 1 januari 1907 kom Lovisa Augusta Sikström till Fågelbro skola. Kyrkböckerna har olika uppgifter på var hon är född. Ibland är hon född i Sätters Landsförsamling och ibland Bygdeå i

Westerbotten den 6/1 1872. Hon tog folkskolel.ex.1899. Kom till Brevik 1/7 1906. Fröken Sikström blev ordinarie i folkskolan, men arbetade i småskolan. Hon avgick med pension 1/9 1928.

Sabina Eleonora Charlotta Engström blev nästa lärarinna i småskolan. Fröken Engström var född den 27/10 1891 i Sörmland. Hon tog sin småskoll.ex. i Murjek den 6/6 1913. Hon arbetade som e.o. i mindre småskolan i Stenvik-Kopponis Luvovaure i Lappland mellan 1913 och 1917. Hon kom till Fågelbro småskola 1/4 1924, vikarierade i Älvsala skola 1931 och fortsatte sedan i Fågelbro fram till 1953.

Min egen skoltid

Jag som skriver detta började själv i skolan 1945 och jag fick då gå för fröken Engström. Nu råkade fröken Engström och jag vara födda på samma dag, "Sabinadagen". Den dagen gjorde alltid "fröken" en tårta och jag ensam blev inbjuden . För mig kändes det inte riktigt bra att sitta inne i frökens kök och äta tårta medan mina skolkamrater fick leka ute på gården. Men fröken var så respektin-givande att jag inte vågade säga något.

Jag minns särskilt en gång när fröken gjort en jättefin tårta med gräddes på. Vi slog oss ner vid köksbordet och fröken skar upp en stor bit åt mig. Jag började äta, nem efter första tuggan var jag nära att storkna. Fröken hade tagit hjorthornssalt istället för bakpulver i tårtbotten. Men, fröken fann på råd, vi skrapade av grädden från tårtan och bredde den på vetebullar. Det blev ju som en bakelse. Jag tror aldrig att jag varken förr eller senare har hört någon skratta så gott som fröken Engström gjorde, då vi berättade för dom andra barnen vad som hänt. Det var inte bara den gången som fröken Engström tog fel ingredienser i baket. Våfflor med salt istället för socker var också en variant.Varje gång skrattade hon lika gott. Carin Poijes blev den sista lärarinnan i Fågelbro små-skola. Den 1/9 1908 flyttade man in i folkskolan. Lärarinnan hette Hanna Carolina Eriksson, f. 20/4 1870 i Östervåla. Fröken Eriksson avled i juli 1924.

Klara Maria Skog blev nästa lärarinna. Hon var född 11/9 1899 i Luleå. Tog realexamen i Stockholm 11/6 1917, Folkskolel.ex. den 2/6 1922. Fröken Skog kom till Fågelbro skola som sjukvikarie för fröken Eriksson den 1/9 1923 samt blev ordinarie den 1/1 1925. Fröken Skog blev kvar till 1948.

Sjukvikarierande lärare var under fröken Skogs tid följande:

Märta Sally Rietz f. 11/3 1894 (15/1-30/3 1924)

Emma Katarina Larsson f. 28/11 1893 (7/2-7/3 1925)

Aina Sundin f. 6/2 1906 (7/12-20/12 1927)(14/1-2/6 1928)

Maria Rådström f. 12/8 1890 (26/1-3/6 1928)

Ulla Alm f. 15/9 1909 (11/1-15/2 1929).

Första manliga läraren efter 90 år

Nu fick Fågelbro skola sin första "magister". Han hette

Rune Bengt Einar Bengtsson och var född 15/2 1924 i Stockholm.

Magister Bengtsson tjänstgjorde mellan 1/4 - 8/6 1948.

Karin Barbro Maria Windling f. 6/11 1922 i Åtvids i Östergötland blev nästa lärarinna. Hon stannade endast ett år, mellan 1/7 1948 - 30/6 1949.

Nu fick skolan en magister igen. Han hette Reidar Björk och tjänstgjorde fram till 1953.

Den sista lärarinnan i Fågelbro folkskola hette Gunnel Söderlind. Hon tjänstgjorde 1954. Därefter lades Fågelbro skola ner och barnen fick flytta över till Vik skola.

Britt-Marie Ohlsson

Källförteckning:

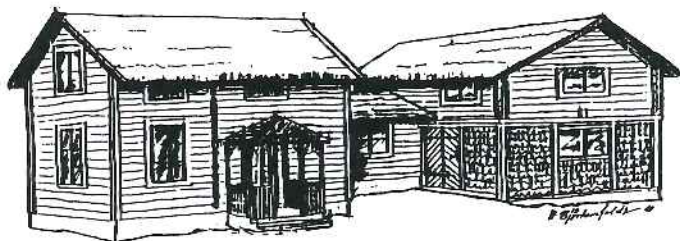
Landsarkivet i Uppsala:
Sockenstämmoprotokoll
Handl.om Värmdö skolor

Kommunarkivet i Värmdö

Muntliga källor.

Jag är medveten om att många fel kan finnas i artikeln, främst när det gäller årtal. Snälla Du som läser detta. Hittar Du fel, hör av Dig till mig så att jag kan få rätta.

Jag vill också gärna att Du som har något att berätta från Din skoltid i Fågelbro skola hör av Dig. Du kanske har gamla fotografier som vi kan få låna. Jag ser fram emot många telefonsamtal från Er. Telefon 400 33.

ÖPPET.

Du som vill ta Dig en titt på
föreningens samlingar eller för
att tillsammans med oss syssla
med diverse småplock är välkommen
till

Stockstugan, G:la Fågelbrov. 1

Tisdagar klockan 1900 - 2100

Onsdagar klockan 0900 - 11.30

Vill Du komma någon annan tid,
ring Sigvard 401 45.

Telefon till Stockstugan 413 50.
